

NEKI PODACI O MORBIDITETU
U LJEVAONICI ŽELJEZA
U SLAVONSKOJ POŽEGI

J. Kovačević

Medicinski centar Slavonska Požega

(Primljeno 17. VI 1985)

Ukratko je prikazan tehnološki postupak a zatim su izloženi podaci o stopi bolovanja u ljevaonici, kao i o uzrocima bolovanja (po grupama bolesti). Upadljivo je da su u ljevaonici na drugom mjestu po broju izgubljenih radnih dana bolesti lokomotornog sustava te da su stope bolovanja uvijek značajno više u usporedbi sa stopama za općinu Slavonska Požega ili za SR Hrvatsku.

U posljednjih deset godina dva su radnika (brusači odljevaka) oboljela od silikoze pluća, te je za obojicu izložena povijest bolesti, rendgenski i ostali nalazi.

PROIZVODNI PROCES I UVJETI RADA

Tehnološki postupak i uvjeti rada u Ljevaonici mogu se ovako sažeti:

Tekuće željezo ispušta se iz kupolne peći u lonce — fane a zatim se raznosi do kalupa. Kalup se sastoji od željeznog okvira — kalupnika i kaluparske mase. Kaluparska masa je pijesak kojemu se dodaje jedna vrsta smole kao vezivo. Na taj način pijesak se može formirati, oblikovati. Tekuće željezo se lijeva u kalup, a kada se ohladi istresa se iz kalupa — auzera. Odljevak se nosi do vibracijske rešetke — treskalice da se oslobodi, očisti od pijeska. Dalje se odljevak čisti u čistionici pomoću bubnjaste ili tunelske čistilice. Tu čelične kuglice — sačma pod pritiskom — udaraju u odljevak i na taj ga način čiste. Do 1965. godine umjesto čeličnih kuglica u bubnjastoj čistilici bio je pijesak. Poslije svega odljevak se brusi na brusnom stalku. Bruslač stoji za brusnim stalkom na kojem se okreće brusni kamen.

Dijelom saopćeno na Stručnom sastanku Sekcije za medicinu rada Zbora liječnika Hrvatske, Slavonska Požega, svibnja 1985.

Prostorija u Ljevaonici i Čistionici zasićena je prašinom mineralnog porijekla koja u sebi sadrži 15—30% slobodnog silicijeva dioksida. Prašina se stvara od sijanja pijeska, oblikovanja kalupa, istresanja odljevaka, auzeranja, od čišćenja kalupa na vibracijskoj rešetki, čišćenja u čistilici i brušenja.

PODACI O UZROCIMA PRIVREMENE SPRIJEČENOSTI ZA RAD ZBOG BOLESTI

Radnici Ljevaonice željeza Slavonska Požega najčešće izostaju s posla zbog bolesti respiratornog sistema. Na drugom mjestu su bolesti lokomotornog sistema, zatim slijede ozljede, pa bolesti probavnog sistema i ostali uzroci.

Tablica 1. prikazuje broj izgubljenih radnih dana zbog pojedinih skupina bolesti u 1982. godini.

Na tablici 2. prikazane su stope bolovanja — usporedbeno — u Ljevaonici Slavonska Požega, općini Slavonska Požega i SR Hrvatskoj za razdoblje 1980—1984. godine.

Kao što se iz prikazanih podataka vidi stopa bolovanja na području Slavonske Požege je tokom čitavog ovog razdoblja niža od republičkog prosjeka. Istodobno je stopa bolovanja u Ljevaonici značajno viša posebno u odnosu na stopu bolovanja u Slavonskoj Požegi. U strukturi bolesti koje uzrokuju privremenu nesposobnost za rad u odnosu na očekivane prosjeke (prema podacima za SR Hrvatsku) s obzirom na broj izgubljenih radnih dana u Ljevaonici je redosljed izmijenjen utoliko što se na drugom mjestu, iza bolesti organa za disanje, nalaze bolesti lokomotornog sustava, koje prema podacima za SR Hrvatsku dolaze na treće mjesto iza nesretnih slučajeva (ozljeda).

Tablica 1.
Broj izgubljenih radnih dana zbog pojedinih skupina bolesti u Ljevaonici željeza u Slavonskoj Požegi u 1982. godini

Red. br.	Skupina bolesti	Broj izgubljenih radnih dana	%
1.	Bolesti organa za disanje	9139	19,56
2.	Bolesti lokomotornog sustava	8628	18,66
3.	Povrede	8051	17,23
4.	Bolesti probavnog sustava	6043	12,93
5.	Bolesti cirkulatornog sustava	4273	9,14
6.	Duševne bolesti	3632	7,77
7.	Bolesti genito-urinarnog sustava	3216	6,88
8.	Bolesti kože i potkožnog tkiva	2467	5,28
9.	Ostale bolesti	1281	2,74
		46730	99,99

Tablica 2.

Stope bolovanja u Ljevaonici Slavonska Požega, općini Slavonska Požega i SR Hrvatskoj u razdoblju 1980—1984.

God.	Ljevaonica	SR Hrvatska	Slavonska Požega, općina
1980.	8,77	6,18	5,26
1981.	8,30	5,97	5,37
1982.	8,77	6,10	5,20
1983.	8,69	6,28	5,62
1984.	8,77	6,32	5,68

POJAVA SILIKOZE

U posljednjih 10 godina dva su radnika oboljela od silikoze pluća. Obojica su radila kao brusачi odljevaka u Staroj čistionici.

1. Radnik B. P. rođen je 1936. godine. Oženjen je, ima petero djece. Obitelj mu živi u Bosni kraj Dervente, a on stanuje u Slavonskoj Požegi. Zaposlio se u Ljevaonici 1961. godine. Deset godina radio je kao brusач odljevaka u Staroj čistionici, a od 1971. godine radi kao predradnik.

Od prosinca 1972. godine tužio se na bol i probadanje u prsima, suho kašljanje i otežano disanje.

Na rendgenskim snimkama pluća (22. 3. 1973. godine) vidjela su se sitna mrljasta i točkasta zasjenjenja posuta difuzno po plućima, nešto gušća u srednjim plućnim poljima. Prema međunarodnoj klasifikaciji radiografskih promjena kod pneumokonioza sjene odgovaraju tipu p 2/2 (1).

Na osnovi radne anamneze i rendgenološkog nalaza potvrđena je dijagnoza silikoze pluća.

Nalaz spirometrije učinjen je za vrijeme drugog boravka na Odjelu za profesionalne bolesti Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada u Zagrebu od kolovoza 1984. god. Pokazao je restriktivne smetnje ventilacije većeg stupnja i opstruktivne smetnje ventilacije manjeg stupnja.

2. Radnik J. V. rođen je 1945. godine. Stanuje u Ratkovici i putuje svaki dan vlakom na posao.

Od 1978. godine tuži se na bol u prsima. Suho je kašljao i otežano disao. Liječio se kratko na odjelu za plućne bolesti, ali je 1980. god. zbog obiteljskih razloga prijevremeno napustio bolnicu. Ponovo se liječi u bolnici sljedeće godine, pod dijagnozom kronični bronhitis.

U Ljevaonici je radio kao brusач odljevaka u Staroj čistionici tijekom 20 godina. Prije toga je radio dvije godine u drvnoj industriji kao pomoćnik na cirkularu.

U 1984. god. u Bolnici za plućne bolesti radiolog opisuje na plućima bilateralne poligonalne lezije od vrška do baza što se uz radnu anamnezu uklapa u sliku pneumokonioze (silikoza). Prema međunarodnoj klasifikaciji radiografskih promjena kod pneumokonioza sjene odgovaraju tipu q 3/3 (1).

Spirometrijski nalaz pokazao je restriktivne smetnje ventilacije manjeg stupnja.

ZAKLJUČAK

U razdoblju od 1965. do 1975. god. bila je velika fluktuacija radnika u Ljevaonici željeza Slavonska Požega. Od 1975. god. fluktuacija se naglo smanjila. Radnici ne odlaze više na rad u Zapadnu Njemačku, Švicarsku, Francusku itd. i duže se zadržavaju na svojim radnim mjestima, te su i duže izloženi djelovanju prašine. Zbog tih razloga može se očekivati pojava novih slučajeva pneumokonioza odnosno silikoze pluća.

Osim na bolesti dišnih organa, podaci o uzrocima bolovanja upućuju i na aktualnost bolesti i oštećenja lokomotornog sustava, pa i ovo treba imati u vidu u nastojanjima da se unaprijede uvjeti na radu, kao i pri zdravstvenom nadzoru radnika.

Literatura

1. *International Labour Organization: Integrational Classification of Radiographs of Pneumoconioses*, ILO, Geneva, 1980.

Summary

WORKERS' MORBIDITY IN AN IRON SMELTING PLANT IN SLAVONSKA POŽEGA

The technological process in a smeltery in Slavonska Požega is described and data on the rate and causes of sick leaves are analysed. It is shown that after respiratory diseases the greatest number of working days was lost because of the diseases of the locomotive system. The rate of absenteeism in the plant is significantly higher than for the commune of Slavonska Požega or the Republic of Croatia.

Basic clinical data for two workers who have become ill with silicosis in the past 10 years are discussed.

Medical Centre, Slavonska Požega

Received for publication
June 17, 1985